

יולי 2024

אהבה קשה

מחזה מאת מוטי לרנר

©

המחזה עלה לראשונה בתיאטרון העירוני חיפה, בבימויו של עמית גזית בשנת 2003

הדמויות:

צבי (40) - סופר חילוני, נולד בשכונת מאה שערים. גר בתל אביב.
 חנה (37) - חרדית. תושבת מאה שערים. נשואה לרב קשיש ממנה ב-35 שנה.

העלילה

חנה וצבי נולדו במאה שערים למשפחות ליטאיות מהעדה החרדית. הם נישאו עשרים שנה לפני תחילת העלילה, והתגרשו כעשרה חודשים לאחר נישואיהם, כשצבי החל להתחילן, ועבר לגור בתל אביב. חלקה הראשון של העלילה מתרחש ביום חורף בחדר האורחים בדירתה הקטנה של חנה בשכונת מאה שערים. חלקה השני של העלילה מתרחש כעבור כחודשיים וחצי, ביום אביב, בחדר האורחים בדירתו של צבי בתל אביב.

החלוקה לתמונות:

חלוקת המחזה לתמונות נעשתה לצורך התמצאות בלבד. עלילת החלק הראשון ועלילת החלק השני מתרחשות ברצף בלא דילוגי זמן.

1. ערב. חורף. גשם. דירתה של חנה. חדר האורחים ריק. נשמע צלצול מחריש אוזניים של פעמון הדלת. חנה נכנסת מהפרוזדור, ממהרת לדלת ופותחת אותה. נכנס צבי. לבוש מקטורן ועניבה. מעילו נוטף.

צבי: שלום.

חנה: שלום.

הוא מסיר את מעילו. הם עומדים זה מול זה. מתוחים מאוד. היא נמנעת מלהביט בו.

צבי: זה אני.

חנה: כן. אני יודעת.

צבי: איחרתי. אני...

חנה: לא נורא. תן לי את המעיל.

מושיטה ידה לקחת את המעיל. הוא מקדים ומושיט יד ללחיצה. היא מתחמקת מלחיצת היד ונוטלת את המעיל.

חנה: היכנס. שב.

צבי: (אינו יושב) שכחתי להביא איתי כיפה.

חנה: לא נורא.

צבי: בעצם לא שכחתי. לא מצאתי. אני כבר לא יודע אם בכלל יש לי כיפה.

חנה: אתה באמת לא צריך.

צבי: רציתי גם להביא פרחים. כשירדתי מהמונית הלכתי לחנות של וייספיש, אבל

הוא כבר סגר. לכן איחרתי. הוא עדיין הולך לשמוע שיעור אחרי ערבית?

חנה: כן, ברוך השם.

היא תלתה את המעיל על קולב. הם עומדים זה מול זה משני צדי השולחן. הוא בוחן כל פרט בה. היא עדיין משפילה את עיניה.

צבי: אני מצטער. לא רציתי לבוא בלי פרחים. נכנסתי גם לתשמישי קדושה של

בוכבינדר לקנות כיפה. אבל הוא הכיר אותי ולא רצה למכור לי.

חנה: שב.

צבי: בעלך לא בבית?

חנה: הוא בחדר שלו.

צבי: לומד?

חנה: כן.

צבי: גם הוא עדיין מחריש אותי?

חנה: חס וחלילה.

צבי: הוא תכף יכנס ואני בלי כיפה.

חנה: (מוציאה כיפה מאחת המגרות) קח.

צבי נוטל את הכיפה, מהסס להניחה על ראשו.

- צבי: את בטוחה שאני צריך?
- חנה: אתה לא צריך. **(מניחה את הכיפה על השידה)** שב. **(אינו יושב)** תשתה תה?
- צבי: **(בשלילה)** תודה. כשעברתי ליד הישיבה התכסיתי במעיל. פחדתי שמישהו יקרא לי להיכנס. באותו רגע הופיעה מולי אחותי צילה. אבל למזלי, בגלל המעיל, היא לא הכירה אותי. אחרת הייתי צריך ללכת אליה ולאכול אצלה קוגל. **(צוחק)** את נראית... ממש לא השתנית.
- חנה: תודה.
- צבי: אני מתאר לעצמי שאני נראה לך "אחר" בבגדים האלה. בלי פאות וזקן. **(היא אינה עונה)** גם לי היה די קשה להתרגל אל עצמי בראי.
- חנה: אתה רוצה כוס מים?
- צבי: אבל את... ממש... כאילו לא עברו עשרים שנה.
- חנה: תודה. שב בבקשה.
- צבי: הייתי צריך להיות עכשיו בפאריס. הספר החדש שלי יוצא שם לאור. "נשמות תועות". קראת? **(היא שותקת)** כשקיבלתי את המכתב שלך הודעתי להם שאני... תגידי, את לא רוצה לראות איך אני נראה? אלוהים לא יכה אותך בברק.
- חנה: אני באמת מבקשת שתשב.
- צבי: הסתכלי אלי, חנה, את היית אשתי. זה לא חטא נורא כל כך.
- חנה: שב. בבקשה. שב!
- צבי: אני רואה אותך, והכל חוזר אלי. שום דבר לא דהה. אפילו הריחות.
- חנה: בבקשה, הרשל.
- צבי: אני לא מבין איך אנחנו יכולים לנהל ככה שיחה רצינית. **(היא שותקת. הוא מסתכל דרך החלון)** דרך אגב, לא אכפת לך שמציצים הנה מכל המרפסות? ברוך השם, אין לי מה להסתיר.
- חנה: הם עוקבים אחרי מהרגע שיצאתי מן המונית. הנה עוד אחד. מעמיד פנים שהוא מכניס את הכביסה. **(סוגר את החלון)** הם לא ירפו ממני עד שאחזור לחיות כאן.
- חנה: שב כבר. בבקשה. שב! **(הוא מתיישב)** אתה ודאי יודע על מה רציתי לדבר איתך.
- צבי: אני מקווה שאני יודע.
- חנה: בעלי נחלש מעט בחודשים האחרונים. הוא כבר לא כל כך צעיר. הוא ביקש ממני...
- צבי: עשי לי טובה, חנה. אני לא יכול לדבר איתך כשאת לא מסתכלת אלי.
- חנה: בעלי ביקש ממני לדבר איתך משום שהוא...
- צבי: **(קוטע אותה)** הוא ביקש ממך לדבר איתי כדי לחסוך לעצמו את הזוועה לשבת מולי. בעיניו אני גרוע מעובד אלילים. אני לא בטוח שאת יודעת, אבל כשגירשו אותי מכאן, הוא שלח אחרי את תלמידי הישיבה שלו. לא ידעת? הם רדפו אחרי במקלות עד רחוב יפו. **(מתחרט)** סליחה. לא התכוונתי לחזור לסיפור הזה. **(אך ממשיך)** לפני שלוש שנים הבנים שלו איימו שאם אטלפן אליך עוד פעם אחת, הם יהרגו אותי.
- חנה: גם אני לא רוצה לדבר על זה.
- צבי: אולי הוא ביקש ממך לדבר איתי משום שהוא מפחד שהכפירה מדבקת?
- חנה: הוא לא מפחד.

- צבי: ואת? (אינה עונה) הוא מפחד עד כדי כך שהוא מוכן להשאיר אותנו כאן לבד.
 חנה: מותר לנו להיות כאן לבד אם הדלת פתוחה, ובבית יש עוד אנשים.
 צבי: חידוש מעניין. במשך כל שנותיי בישיבה לא שמעתי על היתר כזה.
 חנה: כנראה הספקת לשכוח. (שתיקה) הוא לא מרגיש טוב. זה הכל. הוא חושב שאני מכירה אותך מספיק טוב כדי להשפיע עליך.
 צבי: הוא לא חושש שגם אני מכיר אותך מספיק טוב כדי להשפיע עלייך?
 חנה: אני מבקשת שתפסיק. אני לא רוצה לשמוע רמזים כאלה. לכן לא רציתי לדבר איתך כל השנים האלה. לכן זרקתי לפח את המכתבים שלך. ואל תטלפן אלי יותר. ואל תשלח לי ברכות לחגים. ואל תחפש אותי בכל מיני חתונות ובריתות. ואל תשאל עלי אצל כל ה...
 צבי: אז למה הזמנת אותי אלייך? אולי לא הייתי צריך לבוא. אולי כדאי שאקום ואלך.
 חנה: הזמנתי אותך כדי לדבר על הבן שלך.
 צבי: בבקשה.
 חנה: לפני חודשיים הוא הופיע פתאום בחתונה של פישל, בן אחיך, נטפל אל הבת שלי רבקה'לה בפרוזדור, ומאז הוא לא חדל להטריד אותה.
 צבי: לא הייתי בפגישה שלהם, אבל אני לא חושב שהוא נטפל אליה.
 חנה: עד החתונה הזאת הוא כמעט לא הגיע הנה. פתאום כל ערב הוא מבקר אצל אבא שלך. פתאום הוא מטייל ברחוב דווקא כשהיא חוזרת מהסמינר.
 צבי: אני הייתי מחכה לך בשער.
 חנה: הרשל!
 צבי: צבי.

בכעסה היא פותחת את החלון.

- צבי: הוא בן תשע עשרה. אני לא יכול להשגיח עליו.
 חנה: אני לא מוכנה שהוא יתקרב אליה. שלא יארום לה ליד הסמינר. שלא ילווה אותה הביתה. שלא יכתוב לה. שלא יטלפן אליה. אתה יודע איזו השפעה יש לבעלי ולבנים שלו בישיבות. לא כדאי שהם ירמזו למישהו שם שהוא מטריד אותה.
 צבי: סליחה?! הוא לא מטריד אותה. הוא פגש אותה במקרה והם התאהבו.
 חנה: הם לא יתחתנו. אתה שומע? הם לא יתחתנו. אף רב לא יעז להעמיד להם חופה. אם לא תהיה לי ברירה, אני אסתתר איתה. אני אחביא אותה מתחת לאדמה.

הטלפון מצלצל. היא מרימה את השפופרת וטורקת בכעס. שתיקה.

2. חנה יושבת. ראשה שעון על כפות ידיה. מבטא עדיין מושפל. הוא מוציא חפיסת סיגריות מכיס מקטורנו ומצית סיגריה במצית.

- חנה: אני מבקשת שלא תעשן כאן.

צבי מוותר. מאחר שאין לידו מאפרה, הוא מכבה את הסיגריה באחת הכוסות.

- צבי: אז בעלך לומד שם בחדר?
חנה: כן.
צבי: הוא שומע אותנו?
חנה: כן.
צבי: הוא בן שבעים ושתיים.
חנה: הוא שומע.
צבי: ואיפה רבקה'לה?
חנה: אצל אימא שלי. היא צריכה לחזור עוד מעט.
צבי: היא יודעת שאני כאן?
חנה: היא לא רוצה אותו. אלף פעמים היא אמרה לו שיניח לה.
צבי: אני קצת מופתע לשמוע את זה. הוא אמר לי את ההפך הגמור.
חנה: הוא לא משלנו. היא לא משלכם. אי אפשר לחבר ביניהם. כבר הציעו לנו כמה שידוכים בשבילה. בשנה הבאה היא תהיה בת שמונה עשרה. היא תגמור את הסמינר והיא תתחתן.
צבי: אנחנו דווקא התחברנו לא רע, חנה, ואם הם דומים לנו, אז גם הם...
חנה: אנחנו לא התחברנו. וגם הם לא יתחברו. בדיוק מאותה סיבה.
צבי: איזו סיבה?
חנה: אתה יודע היטב.
צבי: איזו סיבה? **(היא שותקת)** איזו סיבה?
חנה: שלא הייתה לך מספיק אמונה.
צבי: לא הייתה לי מספיק אמונה, כי בגללך איבדתי אותה.
חנה: בגללי?
צבי: כבר בבוקר שאחרי החתונה גיליתי עד כמה האמונה מקלקלת את האהבה. כשהתעוררתי וראיתי אותך מתעוררת לידך, הדבר האחרון שרציתי לעשות הוא ליטול ידיים.
חנה: מספיק, הרשל.
צבי: בימים שהיית אסורה עלי לא הייתי מסוגל לעמוד בתפילת שמונה עשרה. הייתי בטוח שכל האברכים בישיבה רואים את המחשבות שלי.
חנה: אל תאשים אותי, הרשל. אתה איבדת את האמונה שלך הרבה לפני החתונה. התחלת לפקפק עוד לפני הבר מצווה. כשאימא שלך, זיכרונה לברכה, נפטרה.
צבי: התחלתי לפקפק בגללה, אבל איבדתי את האמונה בגללך. כשראיתי שאת הולכת בעקבותיה. כשראיתי שאת משתעבדת לו בעיניים עיוורות.
חנה: אני לא הלכתי בעקבותיה. אני נאבקתי על האמונה שלי.
צבי: נאבקת עד שאיבדת אותי.
חנה: לא איבדתי אותך. אתה ויתרת עלי למען איזה מין "חופשיות" שעד היום אני לא מבינה.
צבי: אני ויתרתי עליך? הרי את דרשת שנתגרש. בכל הדיונים בבית הדין סירבתי לתת לך גט. גם כשההורים שלך שלחו אחרי בריונים. רק כשהתברר לי שאת ידעת מזה, ידעת ושתקת, רק אז הבנתי ש... **(עוצר)** שהעדפת אותי על פני **(היא שותקת)** אף פעם לא ויתרתי עלייך. גם לא ברגעים הנוראים שהאשמת אותי שבגללי... **(מהסס)**

- חנה: אני לא רוצה לדבר על זה.
צבי: שבגללי התינוק שלנו נולד מת.
חנה: אף פעם לא האשמתי אותך.
צבי: כשבאתי לבקר אותך בבית החולים לא הסכמת שאיכנס לחדר שלך. "הכל בגללך" אמרת. "בגלל הכפירה שלך". את היית עוזבת אותי גם אילו הילד היה חי. כשחזרתי מבית הקברות, הדלת שלנו כבר הייתה נעולה, והאימא שלך החליפה את המנעול.
חנה: לא האשמתי אותך. כל מה שאמרתי הוא, שהוא לא מת במקרה. שיש סיבה ומסופב.
צבי: זה הכל? **(היא שותקת)** תסתכלי אלי, חנה.
חנה: בעלי שומע אותך, הרשל.
צבי: זה כל מה שאמרתי?
חנה: אמרתי גם שצריך להתפלל ולבקש רחמים. היום אני ודאי לא בטוחה שאנחנו יודעים תמיד מהי הסיבה ומהו המסופב.
צבי: אז האלוהים שלך כבר לא הורג תינוק ברחם אימו, בגלל שהאבא שלו הפסיק להתפלל אליו?
חנה: הייתי בת שבע עשרה.
צבי: כל שנה אני עולה לקבר שלו, חנה. כל שנה. ב-10 ביולי.

היא שותקת. הוא מוזג לעצמו מים.

- צבי: את רוצה לשתות? **(היא נדה בשלילה ומהדקת מטפחתה לראשה. הוא רואה שראשה אינו מגולח)** אני רואה שאת לא מקפידה בעניין השיער.
חנה: לרבקה'לה יש שיער כמו שלך. נכון? ערן סיפר לי.
חנה: הוא לא ראה את השיער שלה. היא קולעת אותו בצמות.
צבי: גם את התרת לִפְנֵי את הצמות שלך לפני החתונה. זוכרת? בחדר אחורי באולם שמחות. בברית של הבן של אחותך. אולי גם בגלל זה העניש אותנו אלוהים.
חנה: גם אני עולה לקבר של הילד כל שנה. ב-י"ד בתמוז.

הוא נדהם.

- צבי: אילו ידעתי הייתי מחכה לך בבית הקברות. הייתי מלווה אותך חזרה חלק מן הדרך. **(מנסה לאחוז בידה)**
חנה: **(מישתמטת ממנו)** אני מבקשת שלא תיגע בי!
צבי: למה לא סיפרת לאחיות שלי, או לגיסתי? הרי ככה יכולנו לפחות לדבר כמה דקות בשנה.
חנה: ריבונו של עולם, הרשל. אני אשת איש!
צבי: אני יודע. אבל את בת שלושים ושבע והוא בן שבעים ושתיים.
חנה: הוא בעלי.
צבי: הוא ממלא חובות של בעל?
חנה: זה לא עניינך!

היא מתרחקת ממנו. צבי חוזר לשולחן. מתיישב. כעבור רגע לוקח תפוח מהקערה. משתעשע בו רגע ומחזירו למקומו. אחר כך שולף סיגריה, נועץ בפיו, אך מתחרט ומחזירה לחפיסה.

3. הם במקומותיהם. שניהם מנסים להיות הגיוניים יותר.

- חנה: זה לא יכול להימשך ככה, הרשל. זה ייגמר בעוד אסון. אתה לפחות נולדת כאן. הוא לא יודע עליה כלום. העולם שלה זר לו. החוקים שבו זרים לו. היא מקפידה על קלה כחמורה. כעבור חודש הם ימאסו זה בזו בגלל מריבות על טהרה. על צניעות. על כשרות. על שבת.
- צבי: ראית אותו? את יודעת שהוא לומד מוסיקה באקדמיה? הוא כנר עילוי. דחו לו את הצבא כדי שיגמור ללמוד.
- חנה: רבקה'לה לא תקשיב למנגינה שאיננה תפילה.
- צבי: היא כבר הקשיבה לו. יום אחד היא הלכה לבדה ברחוב. הוא נסע אחריה במונית וניגן לה דרך החלון.
- חנה: זה לא קרה.
- צבי: הוא לא בדה את זה מליבו.
- חנה: חבל עליו, הרשל. חבל על האומנות שלו. היא תמיד תראה בה חטא. הוא ישנא אותה על כך כל ימיו. לא יהיה להם רגע אחד של שלום בית.
- צבי: אני דווקא חושב שהם יכולים להיות מאושרים. בשבועות האחרונים הוא בהתעלות נפש. גם היא. דרך אגב, האומנות שלו איננה חטא. בשום מקום לא מצאתי איסור כתוב על מוסיקה.
- חנה: זו לא רק המוסיקה.
- צבי: האיסור הוא רק מן המנהג.
- חנה: היא נולדה כאן והיא גדלה כאן והיא תחייה כאן כמו שנוהגים כאן.
- צבי: אם תכריחי אותה לעזוב את ערן, היא תשנא אותך כל חיך.
- חנה: אולי היא דווקא תודה לי כל חי.
- צבי: זה מה שאת חושבת?
- חנה: הרי אצלכם הכל אפשרי. שימצא לו אישה אחרת.
- צבי: אבל הוא אוהב אותה. דווקא אותה.
- חנה: אתה מוכן להקריב את החיים של הבן שלך כדי לנקום ב.
- צבי: לנקום בך? על מה?
- חנה: שהמשכתי להאמין.
- צבי: להאמין במה? במי יש להאמין? (היא אינה עונה) אני בסך הכל מציע שניתן להם הזדמנות. אולי הם יזכו במעט ממה שנגזל מאתנו. אני מכבד את האדיקות שלך, חנה, אבל את מתעקשת להפריד ביניהם בגלל מנהגים שאין להם שום קשר לתורה ומצוות.
- חנה: (לאחר שתיקה קצרה) למה אתה מענה אותי ככה?
- צבי: אני לא מענה אותך. אני אומר שאם הם יהיו מאושרים, אולי גם אנחנו נהייה.
- חנה: אני מאושרת! ולא דרשתי שנתגרש. לא בגלל שכפרת, ולא בגלל שהתינוק שלנו נולד מת. התגרשנו כי רצית שנברח מכאן. רצית בזה כבר למחרת החתונה. שנה שלמה דיברת בשבחי החופשיות, ובסופו של דבר זכית בה.

- צבי: בלעדייך!
חנה: ולא ידעתי שההורים שלי שלחו אחריו אנשים. כשראית אותי בבית הדין הרבני, הפנית לי את הגב. לכן לא דיברתי איתך. אתה מאשים אותי בגירושין משום שאף פעם לא היית מאושר אצלם. משום שהיית שם זר. כי הם ראו בך זר. משום שכל חייך היית צריך לחרף ולגדף אותנו בספרים שלך, להוכיח להם שאתה משלהם.
- צבי: קראת את הספרים שלי?
חנה: אתה מאשים אותי משום שאף פעם לא היה לך האומץ לבקש מחילה ולחזור הנה. למרות שרצית. למרות שהילד מת. רצית גם לחזור ולהאמין. אני יודעת. לכן אתה כותב כל הזמן על אמונה.
- צבי: אני כותב על ספק. לא על אמונה.
חנה: אני בטוחה שעד היום כל החלומות שלך מתרחשים ברחובות האלה.
צבי: אליך רציתי לחזור. לא לרחובות האלה.
חנה: אתה מאשים אותי משום שהיית חלש. משום שלא הייתה בך עקשנות. משום שתמיד חיפשת דרך קלה יותר לחיות.
- צבי: לא חיפשתי דרך קלה יותר. חיפשתי דרך אמיתית יותר. מהיום שהתחלתי להתפלל, לא הרגשתי אפילו פעם אחת שמישהו שם שומע אותי. מה הייתי צריך לעשות? לרוץ את הראש בקיר? ומה הייתי צריך לעשות אחרי שהילד מת? מה? (היא שותקת) את באמת מאושרת? עני לי. את באמת מאושרת?
חנה: אני מאושרת וגם רבקה'לה מאושרת.
צבי: אני סוגר את הדלת לרגע. (פונה לעבר המטבח)
חנה: לא.
צבי: אני לא יכול לדבר אתך כשהוא שומע כל מילה.
חנה: שב!
צבי: אני רוצה לשמוע ממך את האמת, חנה.
חנה: אני אומרת לך את האמת.
צבי: את אומרת רק מה שאת מוכנה שהוא ישמע.
חנה: אין לי סודות מפניו.
- צבי: (מוותר, אך סוגר את החלון) האמת היא שאת לא נראית מאושרת.
חנה: אני מאושרת מאד. לא היה לי אף פעם אפילו רגע אחד של חרטה. אף פעם.
צבי: אני רוצה לראות מה בדיוק הוא שומע.

הוא פונה לעבר הפרוזדור. היא חוסמת אותו. הוא אווז בידה. היא שומטת את ידו.

- צבי: לא ראיתי אותך עשרים שנה, חנה, אבל אני מתאר לעצמי איך היית. כמו אימא שלי, זיכרונה לברכה. ארבעים שנה בתוך ארבעים מטר מרובע. מטבח. שירותים. חדר שינה שהוא גם חדר אורחים. נורה עירומה אחת בתקרה. התריסים תמיד מוגפים. פעם ביום היא תלתה כביסה בחוץ. פעם ביום יצאה לשוק. פעם בחודש טבלה במקווה. ביום כיפור הלכה לבית הכנסת. לא קראה ספר. לא שמעה רדיו. מדי פעם היא העמידה פנים שהיא אומרת תהילים. אף פעם היא לא האמינה. לא בבורא עולם ולא ברבנים שלו. היא בישלה. ניקתה. כיבסה ושתקה. פסגת הרוחניות שלה היו הדגים הממולאים לשבת. היא לא העזה לרגע לחשוב על עצמה. בלילות הייתי שומע אותה מתהפכת במיטה

ומקללת את אבא שלי. את אבא שלה. את השכנים. את הרצפה ואת הקירות.
את האלוהים. היום אני כבר לא מתפלא שהיא תלתה את עצמה באמבטיה. לא
הייתה לה ברירה. לא הייתה לה שום דרך לברוח מכאן.

חנה:

אימא שלך הייתה אישה חולה, הרשל.

צבי:

היא הייתה בריאה מאד. היא היחידה שהעזה להודות שהחיים כאן בלתי
נסבלים. את ממשיכה לחיות את החיים האלה, ועוד מייעדת אותם גם
לרבקה'לה.

חנה:

אתה לא יודע שום דבר על החיים שלי, ולא על החיים שאני מייעדת
לרבקה'לה.

צבי:

בחיים שאת מייעדת לה אין אהבה כמו שלה ושל ערן.

חנה:

היא אוהבת אותי ואת אביה. היא תאהב את הקדוש ברוך הוא כל ימי חייה.
היא תאהב את בעלה כשתתחתן, בעזרת השם, ותהיה מאושרת באמונתה
ובמשפחתה. אימא שלך, זיכרונה לברכה, איבדה את אמונתה, כי אביך, ייבדל
לחיים ארוכים, לא ידע איך לעזור לה להתחזק.

צבי:

רבקה'לה אוהבת את ערן, חנה. היא אוהבת אותו כמו שאת אוהבת אותי. לא
הייתה לך אהבה כזאת אחריי.

חנה:

מנין לך מה היה לי?

צבי:

כי גם לי לא הייתה אהבה כזאת אחרייך. דילגתי מאישה לאישה. אף אחת מהן
לא הגיעה לקרסוליך.

חנה:

הנשים שלך לא מעניינות אותי. רבקה'לה תאהב את בעלה, ובעלה יאהב אותה.
אני מבקשת שתרחיק ממנה את הבן שלך. זה הכל.

צבי:

ואני מבקש שתגידי לי אם היית מאושרת!

חנה:

(בכעס) זה לא עניינך. ברגע שהלכת מכאן, איבדת את הזכות לדעת. ואם אתה
מקווה לסחוט ממני תשובה אחרת, בגלל שאני זקוקה לעזרה, אתה טועה. אני
לא רוצה יותר בעזרה שלך. אתה לא האיש שהתחתנתי איתו, ואפילו לא זה
שהתגרשתי ממנו. לא רק את השם שלך שיניתי. נעשית רע כמו העולם שאתה
חי בו. כמו האנשים בספרים שלך. אני רוצה שתקום ותלך. אין לי יותר מה
לומר לך.

צבי:

(בכעס) את חושבת שתגידי לי לבוא ואני אבוא, ואחר כך תגידי לי ללכת ואני
אלך? את לא יכולה לשחק בי ככה. עשרים שנה ניסיתי לדבר איתך. להבין מה
קרה לנו. לרפא את הפצע הזה. עשרים שנה דחית אותי. לא עשיתי את כל
הדרך לכאן רק כדי להוציא לך את הערמונים מן האש.

**הוא פושט מקטורנו ותולה אותו על משענת הכיסא. מוציא סיגריה ומצית אותה. היא
כובשת כעסה, ומגישה לו מאפרה ממגרת השולחן. כעבור רגע היא חשה בעשן
הסיגריה המגיע אליה. היא קמה ופותחת את החלון.**

4. היא חוזרת ומתיישבת ליד השולחן. הוא מכבה את הסיגריה במאפרה. לראשונה היא מתכוונת בו.

- חנה: אני מצטערת. לא הייתי צריכה להתפרץ ככה. (רומזת על התפוחים) קניתי הבוקר אצל פרנקל. נזכרתי כמה אהבת את התפוחים שלו. (הוא שותק) אתה לא מאושר. אני רואה. רבקה'לה סיפרה לי שאתה ואשתך לא חייתם בשנים האחרונות בשמחה.
- צבי: גם זה ייגמר בעוד שבוע-שבועיים.
- חנה: אני מקווה שתצליחו להתגבר, בעזרת השם.
- צבי: אולי בעזרת עורכי הדין. היה לי קשה מאד איתה. בזמן האחרון לא יכולתי לעבוד. כבר שנתיים אני מנסה לכתוב ביוגרפיה של האימא האומללה שלי, ועוד לא הצלחתי לגמור אפילו פרק אחד.
- חנה: אתה לא צריך להתייאש.
- צבי: לא התייאשתי. כל יום אני כותב כמה שורות. ברגע שאקבל גט, אחזור לאבא שלי לכמה חודשים.
- חנה: תגור כאן?!
- צבי: עד שאגמור את הספר. אולי הוא בכל זאת יספר עליה משהו שאני לא יודע. כאן אני זוכר הכל יותר טוב. מכל סמטה עולים ריחות הבגדים שלה. התבלינים שלה. התבשילים שלה. אשתי בטח לא תרדוף אחרי לכאן.
- חנה: אשתך לא אשמה. אתה נולדת כאן. היא נולדה שם. אם הילדים שלנו יתחתנו הם יסבלו בדיוק כמוכם.
- צבי: התחתנתי איתה כי היא נכנסה להריון. אחרי מה שאנחנו עברנו לא היה לי כוח לאבד עוד ילד. (בכאב) אני מקלל את היום שנתתי לך להישאר כאן. הייתי צריך לגרור אותך מפה בכוח.

היא שותקת. לפתע הוא קם ויוצא לפרוודור לפני שהיא מספיקה לעצור בעדו.

חנה: (אחריו) הרשל!

כעבור רגע ארוך הוא חוזר, מסתכל בה וסוגר את החלון.

- צבי: הוא לא בבית.
- חנה: הוא בבית חולים.
- צבי: הוא יודע שאני כאן?
- חנה: כן.
- צבי: אני לא מאמין לך.
- חנה: הוא יודע.
- צבי: מה יש לו?
- חנה: בדיקות.
- צבי: אני לא מבין. אם אני לא חובש כיפה, אז מותר לשקר לי? (היא שותקת) למה? (היא שותקת) היית צריכה לחשוב שהוא שם, כדי שלא תגידי משהו אסור? (היא שותקת) למה רימית אותי?
- חנה: כדי שאתה לא תגידי משהו אסור.

- צבי: אני?! מה אסור לי לומר?
 חנה: אנחנו יודעים מי אתה. שמענו עליך ועל הנשים שבספרים שלך. לא רציתי שתדבר אלי כמו שאתה כותב.
 צבי: הרי את היית ההשראה לרוב הנשים האלה.
 חנה: אני?!
 צבי: איזו עוד אישה צעירה הכרתי כאן? רק אותך. את לאה'לה ב"בתולות", פרומה ב"ייראה ואהבה". את גם ברכה ב"נשמות תועות".
 חנה: זה לא נכון.
 צבי: עקבתי אחרייך מאז שהיית נערה, חנה. ראיתי אותך מתבגרת. מציצה מעבר לגבולות העולם שלך. ראיתי אותך מתאהבת. ראיתי אותך מגלה את היצר...
 חנה: ריבוננו של עולם! אמרתי לך שבעלי בחדר השני כדי שלא תגיד דברים כאלה. כדי שלא תרמוז לי כל מיני רמזים. כדי שלא...
 צבי: זה מה שחשבת שיקרה?!
 חנה: זה מה שקרה.
 צבי: אולי בעצם זה מה רצית שיקרה.
 חנה: יצאת מדעתך?!
 צבי: אז למה הזמנת אותי דווקא כשבעלך בבית חולים ורבקה'לה אצל אימא שלך?
 אל תפחדי מהאמת, חנה. הרי גם ידעת שאני עומד להתגרש מאשתי. למה ביקשת להיפגש איתי ביחידות?
 חנה: הזמנתי אותך כדי להציל את רבקה'לה. לשם כך הייתי מוכנה אפילו להיפגש איתך ביחידות.
 צבי: אני לא אומר שטמנת לי מלכודת, חנה. אני אומר, שגם את עדיין לא ויתרת על האהבה שלנו.
 חנה: די.
 צבי: בבקשה, חנה. הסימנים האלה לא מקריים.
 חנה: די. בבקשה.
 צבי: את מתחמקת מהם, כי את לא מוכנה להודות שאת עדיין רוצה אותי.
 חנה: (בצרחת) די!!

שתיקה. חנה מוזגת מים בכוס ומברכת במלמול: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו". היא שותה מהכוס עד תום. ממלמלת ברכה אחרונה: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, בורא נפשות רבות וחסרונן, על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי, ברוך חי לעולמים." אח"כ מפנה לו את גבה. שתיקה. צבי נוטל את הכיפה שעל השידה ממשש אותה ואח"כ מניח אותה על ראשו.

5. הטלפון מצלצל. צבי שומט בבהלה את הכיפה ומסתכל בחנה. היא אינה עונה. הוא מהסס, כעבור רגע הוא פונה ליטול את השפופרת. היא שולחת ידה ומקדימה אותו. אבל היא אחרה. היא טורקת את השפופרת, ופונה לצבי.

חנה: אני מצטערת שהזמנתי אותך. אני מצטערת עוד יותר שכך פרשת את ההזמנה הזאת. לא היו לי חלילה שום הרהורים מגונים. (שתיקה)

- צבי: אני דווקא שמח שהזמנת אותי. **(שתיקה)** כבר עשרים שנה אני רוצה להגיד לך את זה. **(בהיסוס)** השנה שהיינו נשואים, הייתה היפה ביותר בחיי. למרות האסון. למרות הוויכוחים. את, שכל ההשכלה שלך הייתה דברי ההבל שמלמדים בתולדות ב"בית יעקב", את נאבקת בכפירה כמו תלמיד חכם המתווכח עם שפינוזה.
- חנה: תודה רבה.
- צבי: בסופו של דבר החלטת להישאר כאן. אבל אף פעם לא האמנתי שזו החלטה בלתי הפיכה.
- חנה: אתה טועה, הרשל.
- צבי: אני לא חושב שאני טועה. אני יכול לתאר לעצמי איך חיית עשרים שנה עם בעל שנכפה עלייך. אילו הייתי חוזר הנה, והייתי חוזר להאמין, היה לך קל יותר. אף על פי כן אני בכל זאת מבקש שננסה. הרי בעלך לא יחיה לנצח. אולי בכל זאת נוכל למצוא דרך לחדש את הקשר בינינו.

חנה פורצת בצחוק. הוא נעלב.

- חנה: אתה לא יודע שום דבר על החיים שלי.
- צבי: מה אני לא יודע?
- חנה: אני אגלה לך בתנאי שאחר כך תלך. תלך, ולא תחזור. **(הוא נד בחיוב)** בעלי ידע למה התגרשנו. הוא גם ידע כמה אהבתי אותך. הוא תאר לעצמו שגם לי היו ספקות. אבל הוא לא פחד. לא מהספק ולא מהאהבה. להפך. הוא עזר לי לחיות עם הספק. להילחם בו. בלילות היה חוזר מהשיבה, והיינו לומדים יחד. ש"ס, גמרא ופוסקים. היינו מתווכחים עד הבוקר. עד שרבקה'לה הייתה מתעוררת.
- צבי: הוא לימד אותך? הוא היה מתווכח איתך?
- חנה: החיים שלי שונים מאד מהחיים שהיו לאימא שלך. כשרבקה'לה הלכה לבית הספר, בעלי היה נשאר איתי גם בבקרים. היינו נועלים את הדלת, סוגרים את התריסים, ולומדים. רמב"ם. שולחן ערוך. ספרי חסידים. אפילו שפינוזה. הוא ידע שמי שרוצה באמונה חייב להתנסות בכפירה ולהתגבר עליה.
- צבי: הוא העז להכניס לבית הזה את שפינוזה?
- חנה: הוא העז הרבה יותר מאלה שדיברו גבוהה-גבוהה על העזה.
- צבי: אני לא מאמין לך. איתי היית לומדת שפינוזה. לא איתו.
- חנה: עכשיו תלך, גם אם אתה לא מאמין. המעיל שלך.
- צבי: **(לא נוטל את המעיל)** ובזמן שישבת ולמדת איתו, האהבה הגדולה אלי דעכה? הרי מי שלומד ייצרו גובר.
- חנה: אני מצטערת שכך מסתיימת הפגישה שלנו. אני לא חושבת שניפגש שוב.
- צבי: **(בעקשנות)** ומה קרה לספק שלך, חנה? איך הוא התפוגג? הרי מי שלומד, הספק שלו מעמיק.
- חנה: דווקא אתה צריך לדעת, הרשל. הספק לעולם לא מתפוגג. הוא גילה לי את סוד הסבלנות. הוא לימד אותי להשלים עם הספק, עד שאגיע לוודאות. את הסוד הזה אתה אף פעם לא גילית. **(הוא שותק)** עכשיו אני רוצה שתלך.
- צבי: ואת הספרים שלי לא ניסית לקרוא? אף פעם לא רצית לדעת מה עשיתי? מה חשבתי? לאן התגלגלתי?

- חנה: אני מבקשת שתלך.
צבי: קיוויתי מאד שתקראי אותם.
חנה: אני מבקשת שתעמוד בהבטחה שלך. **(מצביעה על היציאה)**
צבי: **(בכל זאת נשאר)** כתבתי עלינו, חנה. על הנלדות שלנו. על ההתבגרות שלנו. על האהבה שלנו. ב"שדים" כתבתי גם על האסון שלנו. קיוויתי שבאיזו דרך פלא נדבר דרך הספר הזה. שתפסיקי סוף-סוף להאשים אותי.
חנה: אין לנו על מה לדבר.
צבי: אז מנין את יודעת שכתבתי על נשים מופקרות? מי סיפר לך? בעלך? הוא קרא את הספרים שלי?! ומי מלבדו יעז לדבר אתך על ספרים?
חנה: לא קראתי. בבקשה, הרשל! **(מצביעה שוב על הדלת)**
צבי: אז מניין לך מה כתוב בהם? מנין לך?
חנה: ישנם אצלנו אנשים שתפקידם לקרוא בספרים שלכם ולהזהיר מפניהם.
צבי: ואת מקבלת את דעתם כתורה מסיני?
חנה: לך כבר!
צבי: אין לך דעה משלך?
חנה: **(בכעס)** אפשר להריח זוהמה גם בלי להתפלש בה. כל מה שיש בספרים שלך הוא שטות והבל. אוסף זיכרונות ילדות מסולפים. רכילויות של בטלנים. מעשיות של תגרניות בשוק. שום דבר אמיתי. שום דבר. לו הייתה בהם כפירה, היינו קוראים בהם ומתווכחים איתם, אבל אין בהם כלום. כלום.
(כעסה מתגבר) רק אדם אבוד יכול לכתוב ככה. אדם תועה ששום דבר לא קדוש בעיניו. לא אבינו שבשמים. לא מאמיניו על האדמה. רק אדם חלש. בלי אופי. שבורח מכל קושי. מכל מחויבות. מכל אחריות. שכל חייו ברח. ברח מריבונו של עולם. ברח מעצמו. ברח מבני אדם. רק ברח! תמיד ברח! ברח!

היא משתתקת. צבי נוטל את הטלפון שלו ומחייג.

- צבי: ברשותך אזמין מונית. **(המספר תפוס. מחייג שוב. המספר עדיין תפוס. הוא מכבה)** אף פעם לא ברחתי. לא ממקום שרציתי להיות בו. ולא מאנשים שרציתי לחיות איתם. ודאי לא מעצמי. **(מחייג ושוב מכבה)** ואני לא מאמין לאף מילה שאמרת! את קראת את כל הספרים שלי! עד האחרון שבהם! קראת, ובפית את חייך! **(מחייג ושוב מכבה)** לא ברחתי! בחרתי! ושילמתי מחיר כבד מאד על הבחירה הזאת. ביתמות. בבדידות. בלי אבא. בלי רב. בלי אלוהים. בלעדייך. שנים התרחקתי מבתי כנסת כדי שלא אתפתה להיכנס. לא הצצתי בדף גמרא. לא פתחתי רמב"ם. לא אמרתי מילה של תפילה, שמא אשמע פתאום מישהו שם עונה לי. ואף על פי כן לא התחרטתי אפילו רגע אחד על הבחירה. אין שם מי שיענה. **(מחייג, ומכבה)** אני כבר אמצא לי מונית בחוץ.

הוא נוטל את מעילו, יוצא ומשאיר את הדלת פתוחה. היא מתחרטת שגירשה אותו, פותחת את החלון ומחכה לראות אותו ברחוב. הוא חוזר ונכנס דרך הדלת הפתוחה. היא מבחינה בו, וסוגרת את החלון.

- צבי: אני לא ברחתי. אני הצלתי את חיי. את בזבזת אותם. בגלל הפחד מהאלוהים המטורף שלך נכנעת לחבורת הקנאים הזאת, וויתרת על כל החלומות שהיו לך. את, שיכולת ללמוד כל דבר שבעולם, נשארת אישה קטנה, צרת אופקים, מתוסכלת ומפוחדת, שלומדת בלילות מאחורי תריסים נעולים. אני לא עיוור. מאז שעזבתי, לא אהבת אף אחד ואף אחד לא אהב אותך. אפילו דרך הבגדים הנוראים האלה אפשר לראות את הגוף שלך. אני רואה כמה את רעבה לאהבה. אני מבקשת שתפסיק.
- חנה: כל לילה היה סיוט בשבילך. הסתובבת כמו משוגעת בכלוב העלוב הזה. בדיוק כמו אימא שלי. אני לא מאמין שהיה לך די בספרים.
- צבי: היה לי די והותר.
- חנה: ביום שהתחתנת עם בעלך הוא כבר היה זקן וחולה. ראיתי בחדר שלו מיטת בית חולים ומתחתיה בלון חמצן. עשרים שנה הוא מדיף ריח של מוות. את עוד לא בת שלושים ושבע. אני מתאר לעצמי איך היית יושבת כאן בלילות לבדך, שומעת אותו בחדר השני משתעל, יורק וגונח, והיית מקללת אותו. אותו ואת האלוהים.
- צבי: ביקשתי שתפסיק!
- חנה: ואני אגיד לך עוד משהו. במשך כל השנים האלה, שניצלו אותך והשפילו אותך, את חיכית לי. את התגעגעת אלי. את רצית אותי. חשבת שאם תאשימי אותי במות הילד, תצליחי לשנוא אותי. רק להכאיב לי הצלחת. הילד המת הזה המשיך לחבר אותנו. בלילות היית מתחבאת בשירותים וקוראת את הספרים שלי. בכל שורה חיפשת סימנים לאהבה שלנו. התשוקה שלך אף פעם לא דעכה. גם עכשיו את משתוקקת אלי.
- צבי: לא נכון!!
- חנה: אפילו יותר מכפי שהשתוקקת אלי לפני עשרים שנה.
- חנה: היא מניפה יד וסוטרת לו, אך מיד מחבקת ומגשקת אותו. הנשיקה מתארכת. כעבור רגע הם יוצאים אל חדר השינה. הטלפון מצלצל שוב. הם מתעלמים מן הצלצול. כעבור כמה צלצולים הוא משתתק.

6. עכשיו הם "אחרי". צבי נכנס. מצית סיגריה ומיד מכבה. כעבור רגע היא נכנסת.

- צבי: (מהסס) נדמה לי שיהיה לך קל יותר אם אני אלך. שנינו צריכים לחשוב. רבקה'לה בטח תחזור עוד מעט. (היא שותקת) אני אבוא לדבר איתך בבוקר. אני מבקש שתחכי לי. (הוא נוטל את מעילו ופונה לצאת)
- חנה: חכה. אל תלך. אתה לא יכול ללכת עכשיו. (הוא מהסס) ש. (הוא מתיישב) עשרים שנה חיכיתי לך, ולא ידעתי שאני מחכה. לא ידעתי למה. לו לפחות חיכיתי עד שבעלי ימות. כנראה באמת יצאתי מדעתי. כל מה שלימדו אותי, כל מה שלימדתי את עצמי, הכל היה מראית עין. הלוואי שהייתי מתה. (נדמה לה שהוא רוצה ללכת) לא. אל תלך.
- צבי: אני לא הולך.
- חנה: איך אני אחיה אם תלך?

- צבי: אני לא הולך. (שתיקה) את לא חייבת לחכות עד שבעלך ימות, חנה. אני לא חוזר בי ממה שהצעתי לך. אם את רוצה... אם את מוכנה...
- חנה: אני רוצה לחיות איתך. אני רוצה ואני מוכנה. אבל איך? אני אמשיך לנאוף? יש ריבוננו של עולם בשמים.
- צבי: את יכולה לבקש גט.
- חנה: אבל אחרי שהתגרשנו נישאתי, ואני לא אוכל להתחתן איתך שוב לעולם. גם אם אקבל גט. גם אם חלילה אתאלמן.
- צבי: אז נחיה יחד בלי להתחתן. אם את לא נשואה לאחר, זה לא חטא כל כך נורא.
- חנה: זה עדיין חטא.
- צבי: הזיווג שלנו אף פעם לא התבטל, חנה. שנינו יודעים שלמרות הגירושין, לא התגרשנו. אנחנו לא יכולים יותר לברוח מעצמנו.

המחשבה לבקש גט קשה לה.

- חנה: חייתי איתו עשרים שנה. מה אני אגיד לו? איך אעמוד מולו ואסביר לו? הוא לעולם לא ימחל לי. אף אחד לא ימחל לי.
- צבי: אם את נשאת כן כדי לקבל מחילה, חנה, את מאבדת את עצמך לדעת.
- חנה: יש לי אמת. יש לי אמונה. אני לא יכולה לזרוק את החיים שחייתי כאן כאלו הם שמלה ישנה.
- צבי: תל אביב היא לא ארץ גזרה. החיים שם אולי לא נשגבים, אבל הם די אנושיים. שם לפחות נוכל לחשוב על עצמנו. להילחם על האושר שלנו. אני אוהב אותך, חנה'לה. גם את אוהבת אותי. היינו יכולים להיות כל כך מאושרים יחד כל השנים הארוכות האלה.
- חנה: חנה'לה. כבר שכחתי שהייתי פעם חנה'לה. (גרונה נחנק)

צבי אווז בידה. אחר כך מחבק אותה שוב. הפעם היא נענית. החיבוק מתארך. כעבור רגע היא מתעשתת ומתנתקת ממנו.

- חנה: ריבוננו של עולם. האיש שפרנס אותי עשרים שנה, שלימד אותי, שאהב אותי בלי שום תנאי, שגידל אותי בת, שוכב בבית חולים, בקושי נושם, ואני אבוא לבקש ממנו גט? ואם הוא לא יחתום לי מיד, אני אבוא אליך בלי גט? הרי יש ייחורג ובל יעבור. גם כך וגם כך אני אחיה בחטא כל חיי. אם אתה אוהב אותי, אתה צריך לעזור לי. אתה צריך לתת לי כוח לחכות עד שאהיה מותרת. לחזק אותי עד שאכפר על מה שעשיתי. אני לא יכולה לנהוג כמו האנשים בספרים שלך, הרשל. כן. קראתי אותם. את כולם. אני לא יכולה להפקיר אדם חולה לבדו.
- צבי: אני לא דורש ממך להפקיר אדם חולה. את יכולה להמשיך לטפל בו. אבל אם תמשיכי להיות אשתו, תחטאי לעצמך.
- חנה: אצלנו החטא נקבע על ידי חוקים משמים, הרשל. לא על פי נוחיות של בני אדם.
- צבי: ותמשיכי להיות כאן, גם אם החוקים משמים יאסרו עלינו לחיות יחד? אנחנו לא נפרדים שוב, חנה. זאת ההזדמנות האחרונה שלנו. הפעם אני לא אוותר עלייך.

- חנה: מה יקרה אם תישאר לגור כאן? כך לפחות נוכל להמשיך להתראות. בעלי לא יאריך ימים. אחר כך יהיה לנו קל יותר. אולי בכל זאת נצליח לקבל היתר ולהינשא. אני בטוחה שהדיינים בבית הדין יעזרו לנו. בינתיים ננסה לכפר על מה שעשינו. הרי שנינו חטאנו.
- צבי: לגור כאן?!
- חנה: למה לא? הרי אף פעם לא התנתקת מאיתנו. כתבת עלינו. התגעגעת. אתה עדיין יכול לעשות תשובה. המשפחה שלך כאן. כולם יקבלו אותך באהבה.
- צבי: אני אעשה תשובה? אני, שברחתי מאלוהים כל חיי? שכל חיי הוא רדף אותי? שכל לילה אני מתעורר בבהלה שהשמיים קורסים עלי, ואני נופל אפיים ארצה ומבקש ממנו מחילה?
- חנה: כך נוכל לחיות יחד. כך נוכל לתקן.
- צבי: לא בא בחשבון, חנה. אני לא נשאר כאן. זה גזר דין מוות בשבילי. הוא לא יזכה לרגע הזה. **(בתקיפות)** אנחנו עוזבים עכשיו, חנה. לא נתעכב כאן אפילו רגע. בכל פינה פרושה כאן מלכודת. הלילה נישן במלון. מחר נשכור דירה. חכה רגע, הרשל.
- צבי: אני לא מחכה יותר. אני לא אניח מרצוני את הראש שלי מתחת למערפת. גם את לא תניחי את שלך. כשאמא שלי גילתה שהיא בזבזה את החיים שלה, כבר היה מאוחר מדי. היא כבר לא הייתה יכולה לברוח.
- חנה: גם אני לא יכולה לברוח, צבי.
- צבי: ודאי שאת יכולה. נגור בתל אביב. בלי אשמה. בלי פחד. נוליד עוד ילד. נקרא לו דויד, כמו שרצינו לקרוא לתינוק שלנו.
- חנה: אני אומרת לך שאני לא יכולה לבוא איתך.
- צבי: **(בשלו)** נגדל אותו יחד. יחד נלמד אותו לחיות. אולי אפילו נכתוב יחד. אם תרצי, תלמדי באוניברסיטה. למה לא? ונתווכח. בימים ובלילות. בבית. ברחוב. בבתי קפה. והילד יישב איתנו בבתי הקפה בעגלה, והפנים שלו יתלכלכו בגלידה. ונצמד איתו לאורך הטיילת. וניקח אותו לים. ואת תלבשי בגד ים. ותיכנסי למים. בואי. ארזי מזוודה.

מנסה להוליך אותה לחזר השינה, שם נמצאת המזוודה. היא משתמטת ממנו.

- חנה: אלה החיים שתכננת בשבילי? החיים העלובים האלה?
- צבי: הם לא כל כך עלובים, חנה.
- חנה: אני לא בטוחה שאני רוצה בהם.
- צבי: עכשיו כבר אין לך ברירה.
- חנה: מה פירוש אין לי ברירה?
- צבי: מי ימחל לך? מי ימחל לי? איך תחיי כאן בלי מחילה? הרי יהרגו אותך כאן במכות.
- חנה: **(בדהמת)** אתה ידעת. ידעת את זה. לכן פיתית אותי.
- צבי: פיתיתי אותך?!
- חנה: כן. כדי שלא תהיה לי ברירה. פיתית אותי במחשבה תחילה. כדי שאהיה חייבת להימלט. שאהיה חייבת להסתתר אצלך. לכן באת לכאן.
- צבי: באתי הנה להציל אותך.

חנה: בניאוף? הרי בן לילה איבדתי את חלקי גם בעולם הזה וגם בעולם הבא.
(בזעם) אתה לא באת להציל. באת לנקום. להרוס את חיי. באת להרחיק אותי מבתי. להרחיק אותי מבעלי. להרחיק אותי מריבוננו של עולם. לכן שלחת את הבן שלך לפתות אותה. אתה שלחת אותו. אתה שידלת אותו. לא. אני לא רוצה לשמוע יותר אף מילה! אף מילה! לך! לפני שהאדמה פוערת את פיה וכולעת אותנו! לך!!

הוא מהסס רגע ואחר כך פונה ויוצא. חנה נועלת אחריו את הדלת ופורצת בבכי.
 כעבור רגע היא מבחינה במעילו של צבי שנשאר על הקולב. היא נוטלת אותו. לפתע שוב מצלצל הטלפון. היא מהססת, מניחה את המעיל ונוטלת את השפופרת.

חנה: הלו. כן. מדברת. מה קרה?... את יכולה לומר לי את האמת. מה קרה?

היא מקשיבה לבשורה, ונדה בראשה לדברי התנחומים. אט-אט יורדת חשכה.

7. חלפו חודשיים וחצי. יום אביב. חדר אורחים בדירה תל אביבית. זוהי דירתו החדשה של צבי, בה הוא גר לאחר שנפרד מאשתו. בחדר שטיח, וילונות, כורסה, ספה, ספרייה, שידה, תמונות על הקירות, טלוויזיה, וכו'. חלון פונה לים. אי סדר בחדר. מזוודות, וקופסאות קרטון בפינה. ספרים ובגדים פזורים על הרצפה. כשעולה האור אין איש בחדר. נשמעת מנגינה קלה מפעמון דלת הכניסה. כעבור רגע נפתחת הדלת. נכנסת חנה. היא בבגדי אישה חרדית ממאה שערים. שמלתה הולמת, מטפחתה מהודקת לראשה, ועל אוזניה עגילים תואמים, שלא ענדה בדירתה. על זרועה מעילו של צבי. היא מתבוננת סביבה. לפתע נכנס צבי מהפרוזדור, לבוש בבגדי חולין ובמקטורן קליל. הוא מבחין בה ונדהם.

חנה: שכחת את המעיל שלך.
 צבי: תודה. יכולת להשאיר אצל אבא שלי. **(מניח את המעיל על כיסא)**
 חנה: קיוויתי שתספיק להשתמש בו בחורף. אבל האביב הקדים השנה. מה שלומך?
 צבי: בסדר. תודה. ואצלך?
 חנה: תודה, ברוך השם. יפה כאן.
 צבי: אני מקווה שלא היה לך קשה למצוא את הרחוב.
 חנה: באתי במונית.
 צבי: כבר היית פעם בתל אביב?
 חנה: הייתי כמה פעמים בבני ברק. **(מסתכלת דרך החלון)**
 צבי: זה הים.
 חנה: תיארתי לעצמי. אפשר לשבת?
 צבי: בבקשה. **(מבריש בידי את הספה)** השערות של החתולה. אני מקווה שאת לא אלרגית.
 חנה: לא.
 צבי: היא ישנה כאן לפעמים. את רוצה לשתות משהו? מים? תה? קפה? יש לי כוסות חד פעמיות.
 חנה: **(נדה לשלילה)** תודה.

- צבי: אני מצטער על המהומה. רק לפני שבוע נכנסתי לדירה הזאת.
 חנה: **(בהיסוס)** אני מניחה שהיא לא בבית.
 צבי: החתולה?
 חנה: הבחורה הזאת שאתה חי איתה. היא בעבודה. לא?
 צבי: דנה? כן. היא בעבודה.
 חנה: דנה? כמו "דן"?
 צבי: זה שם די נפוץ אצלנו.
 חנה: היא צעירה ממך בדיוק כפי שאני הייתי צעירה מבעלי זכרוננו לברכה.
 צבי: זה מה שערך אמר לך? הוא טועה. היא בת עשרים ושלוש. ודווקא יש לה טעם לא רע בספרות. היא אפילו אוהבת את הספרים שלי. אני לא מרגיש שהנעורים שלה הם מכשול. **(היא שותקת)** אגב, אני חייב לך התנצלות בעניין ההלוויה של בעלך. הייתי עסוק מאד בזמן האחרון.
 חנה: לכולנו הוקל כשהוא נפטר. גם לו.
 צבי: חשבתי לבוא לשבעה, אבל בדיוק הגירושין הסתבכו.

שתיקה.

- חנה: אני מתארת לעצמי שאתה לא יודע למה באתי אליך.
 צבי: נדמה לי שאני דווקא יודע. השמועות הגיעו עד הנה.
 חנה: שמועות? איזה שמועות?
 צבי: אם ערן רוצה להגיד לי משהו, הוא יכול לדבר איתי בעצמו. למה הוא לא מתקשר? למה הוא לא עונה לטלפונים? הוא מחרים אותי?!
 חנה: הוא לא מחרים אותך. להפך. הוא מקווה שאני אצליח לפשר ביניכם.
 צבי: הוא ביקש ממך לפשר בינינו?
 חנה: לא על זה באתי לדבר איתך, הרשל. רציתי...
 צבי: אני לא מבין מה הבהלה. כבר חתונה? הוא רק בן תשע עשרה. הם בקושי מכירים.
 חנה: הם מכירים די טוב. הם נפגשים אצלי יום יום כבר יותר מחודשיים.
 צבי: את יכולה להגיד לי את האמת, חנה. אני יודע שהם לא נפגשו רק אצלך.
 חנה: כשהייתה הולכת לביקור חולים בהדסה, היא הייתה מסתגרת איתו בחדר המנקים. הם לא בילו את הזמן רק בשקלא וטריא.
 חנה: היא לא בהריון.
 צבי: אז מה קרה? לפני חודשיים וחצי נלחמת כמו לביאה להפריד ביניהם. אתם ממילא באבל עכשיו. אי אפשר לדחות את החתונה לשנה הבאה? זו ממש התאבדות.
 חנה: התאבדות, הרשל?
 צבי: צבי!
 חנה: בסדר. צבי. בוא נעזוב לרגע את עניין הילדים, צבי. חשבתי שאולי...
 צבי: את ניצלת את האהבה שלו לרבקה'לה כדי לטמון לו מלכודת. איימת עליו שאם לא יעשה תשובה הוא לא יראה אותה יותר.
 חנה: לא איימתי עליו.

- צבי: וכשראית שאת לא מצליחה להפריד ביניהם, החלטת לספח אותו אליכם. אני מכיר את השיטה. הזמנת אותו לשיחה. אחר כך לשיעור בישיבה. אחר כך הצעת שישמור שבת. שיניח תפילין. שילך למקווה. בתוך חודשיים וחצי גנבת לי את הילד. **(מחטט בכיסו למצוא סיגריות)**
- חנה: לפני חודשיים וחצי רצית לגנוב לי את הילדה.
- צבי: **(מחפש בחדר)** אני לא פיתיתי אותה, ולא שידלתי אותה, ולא התניתי תנאים, ולא סחטתי ממנה שום דבר. **(לעצמו)** לעזאזל! איפה היא מחביאה לי את הסיגריות?
- חנה: הוא לא חושב שסחטתי ממנו משהו.
- צבי: הוא לא חושב, כי האהבה לרבקה'לה עיוורה אותו. כי מישוהו אצלכם השתלט על המחשבה שלו. גם לי עשו את זה כשהייתי ילד, ועד היום לא הצלחתי להשתחרר. נכון מאוד. את צודקת. עד היום כל החלומות שלי מתרחשים ברחוב שלך.
- חנה: ערן בחזר עצמאי. אי אפשר להשתלט על המחשבה שלו.
- צבי: אז את כבר לא חושבת שאני שידלתי אותו לפתות אותה?
- חנה: לא.
- צבי: **(טורק את המגירה האחרונה)** אני לא מבין את העקשנות שלך. הרי היו לך כמה וכמה שידוכים בשבילה. היא בת של ראש ישיבה. יש לה נדוניה. יכולת להשיג לה את החתן הכי משובח בירושלים. מה את מוצאת בערן? הוא נולד מאישה שלא טבלה אף פעם במקווה. הוא לא מדבר יידיש. הוא מעשן חשיש. קוקאין. יש לו כתובת קעקע על הגב. הוא שכב עם חצי מהבנות באקדמיה. הוא בחור לא יציב. בדיוק כפי שהוא התחיל פתאום להאמין, הוא יכול לחזור ולכפור. משפחה חרדית הגונה לא הייתה מסכימה שהוא ישתדך אליה.
- חנה: ערן בחזר נהדר, צבי. הוא עבר שינוי גדול. לכן יש בו כעס. זה יחלוף. כשהוא ירגיש בטוח יותר, הוא יקבל אותך כפי שאתה.
- צבי: את יודעת איזה דברים הוא אמר לי? פתאום אני אבא לא טוב. פתאום אני אגואיסט. שום דבר לא אכפת לי, חוץ מהספרים שלי. אגב, שלא תהיה לך טעות. לא הייתה לו שום התגלות. הוא מתעקש להתחתן עם רבקה'לה רק בגלל שהעזתי להגיד שזה לא נראה לי. תנו לו עוד שנה. אם בעוד שנה הוא עדיין ירצה, אני לא אתנגד.
- חנה: בסדר גמור. אני אחשוב על זה. בוא נדבר רגע על משהו אחר.
- צבי: מה בוער להם כל כך?
- חנה: הם אוהבים והם רוצים להתחתן.
- צבי: ממתי אהבה היא סיבה מספיקה בעיניך? הוא שכבה איתו, ואת דורשת ממנו להתחתן.
- חנה: זה לא קרה.
- צבי: אם זה קרה בהסכמה, הוא לא חייב לשאת אותה.
- חנה: היא לא שכבה איתו.
- צבי: ואת דואגת שמא עכשיו, אחרי מה שהם עשו, יהיה לך קשה למצוא לה חתן אחר.
- חנה: היא לא רוצה חתן אחר.
- צבי: חיי הבן שלי הם מחיר כבד מאוד בשביל ירידת ערך הבת שלך בשוק הכלות!

חנה: אתה באמת חושב שאני מציעה את הבת שלי למכירה בשוק, צבי? שאין שום ערך לאהבה שלהם בעיני?
 צבי: הם לא יתחתנו! **(חוזר לחפש סיגריות)** לכל הרוחות. היא מחליטה שאני צריך להפסיק לעשן, וזורקת את כל הסיגריות שלי. **(נוטל את הטלפון שלו ומחייג)** יש גבול למה שהיא יכולה להרשות לעצמה. **(בטלפון)** שלום, את דנה בבקשה. היא ספרנית אצלכם. בספרות עברית. לא. זה לא אבא שלה...
 חנה: הם מתארסים בשבוע הבא, צבי.

הוא נדהם. מכבה את הטלפון ומניח אותו על השולחן.

8. היא יושבת. הוא יושב מולה אָבֵל וכועס. לפתע הוא קם וממהר לפרוזדור. כעבור רגע הוא חוזר ובידו חפיסת סיגריות. הוא מתיישב, מצית לעצמו סיגריה, אך חש שהעשן מפריע לה, ופותח החלון.

חנה: אני מצטערת שנכנסנו לוויכוח הזה. לא לשם כך באתי. רציתי לדבר איתך על משהו אחר לגמרי.
 צבי: על מה יש עוד לדבר? הייתי צריך לקרוע את הבגדים שלי ולשבת שבעה. **(מכבה את הסיגריה בספל)** כשהוא נולד קראנו לו ערן. עכשיו הוא קורא לעצמו אהרון. לא אהרון. אהר'לה. היו לו תלתלים ארוכים מקורזלים. עכשיו הראש שלו מגולח. הוא השאיר זוג פאות מסולסלות שהוא לועס כמו ילד בחדר. כמו שאני עשיתי. אהר'לה! בן לילה הוא סיגל לעצמו מין שפה משונה. בליל של עברית ישנה וארמית ויידיש. מה לא עשיתי כדי להציל אותו? סיפרתי לו איך התעניתי אצלכם. איך כפרתי. איך גורשתי. הצעתי לו טיפול. הצעתי לו ללמוד בניו יורק. התחייבתי שאם הוא יחזור הנה, אני אחזור לאימא שלו. למה, לעזאזל, הכרחת אותו לעזוב את האקדמיה? המוסיקה הייתה כל חייו. שיגמור לפחות את השנה. הרי כבר שילמתי בשבילו שכר לימוד.
 חנה: לא הכרחת אותו. הוא עדיין מנגן.
 צבי: יום אחד, לפני חודש, פגשתי אותו במקרה בבנק. הוא בא לסגור את החשבון שלו. ברגע הראשון לא זיהיתי אותו. עם הראש הגלוח והפאות. הוא לא רצה לדבר איתי. רצתי אחריו. השגתי אותו ברחוב. ברגע שהוא פתח את הפה, נפרצו הסכרים. הוא אמר את כל מה שאָת חושבת עלי. אני מושחת. אני נואף. אני מנוול.
 חנה: לו הייתי חושבת כך, לא הייתי באה אליך.
 צבי: אל תגלגלי עיניים לשמים, חנה. את נראית די מרוצה. השלמת את הנקמה שלך. תודה רבה. אני לא חושב שיש לי עוד מה לומר. **(מצית סיגריה)**
 חנה: ההתנצחות הזאת לא תוכיח מאומה, צבי. היא ודאי לא תחזיר לנו את עשרים השנה שאיבדנו. **(הוא שותק)** אבל יש עוד חיים שלמים לפנינו. אני מצטערת על הדברים שאמרתי כשהיית אצלי. אתה צודק. תמיד צדקת. למרות הגירושים לא התגרשנו. **(הוא שותק)** כשהיית אצלי לא הבנתי את עומק הדבר. רק אחרי שהלכת, הבנתי. **(אוזרת אומץ)** מאז אותו יום לא הפסקתי לחשוב על זה. אין טעם להילחם נגד האהבה שלנו.
 צבי: **(בלעג)** מה את אומרת.

- חנה: אני אומרת שאפשר לתקן מה שקלקלנו. שלמרות הכל אנחנו יכולים לחזור ולהתחתן.
- צבי: אנחנו?
- חנה: כן.
- צבי: אנחנו?!
- חנה: כן. כשבעלי היה חי, זה היה בלתי אפשרי. עכשיו, הנסיבות השתנו. אחרי שהוא נפטר, זה אפשרי.
- צבי: מה אפשרי?!
- חנה: שנתחתן.
- צבי: **(מכבה את הסיגריה)** אבל לפני חודשיים וחצי אמרת שאם אחרי שהתגרשנו נישאת לאחר, את אסורה לי לעולם. גם אם התגרשת. גם אם הוא נפטר.
- חנה: זה מה שאמרתי. אבל בינתיים בדקתי את עצמי. אני אסורה לבעלי הראשון רק אם הקידושין לבעלי השני תופסים.
- צבי: והם לא תופסים?
- חנה: נישאתי לו בניגוד לרצוני. הורי כפו עלי להתחתן. אימא שלי תעיד. אבי זכרונו לברכה איים שאם לא אסכים, הוא יזרוק אותי מהבית. הייתי גרושה. אחרי הפלה. לא היה לי לאן ללכת. כל בית דין יכיר בכך שלא התקדשתי על דעתי.
- צבי: התייעצת עם דיין? שאלת איזה רב?
- חנה: כן.
- צבי: את בטוחה?
- חנה: אני מכירה היטב את דיני האישות, ואני לא מבינה למה אתה מתעקש לדקדק יותר מהרבנים ששאלתי.
- צבי: דיני האישות שלכם לא מעניינים אותי. אני רוצה להיות בטוח שאני מבין מה מתרחש כאן. עשרים שנה רציתי להתחתן איתך, ועשרים שנה זה היה בלתי אפשרי. עכשיו פתאום זה אפשרי? איך? למה? ההלכה התהפכה? לפני חודשיים וחצי זרקת אותי מכל המדרגות. מה השתנה? אני לא מבין. את רוצה להתחתן איתי?
- חנה: כן.
- צבי: אחרי כל מה שאמרת עלי? אז זה היה נכון ועכשיו זה לא נכון? ואם את באמת רוצה, למה נתת לי להתענות ככה חודשיים וחצי?
- חנה: ישבנו שבעה. היינו באבל. אחר כך הייתי צריכה זמן לחשוב. לבדוק. זה לא היה כל כך פשוט. גם הרבנים ביקשו זמן. לא יכולתי לזרז אותם. הרי אלמנה מותרת לנישואין רק שלושה חודשים אחרי מות בעלה.
- צבי: אבל הם כבר התירו לך להתחתן איתי?
- חנה: כשאמרתי להם שבעלי היה חולה הרבה שנים, ולא יכול לקיים ביאה, הם פסקו שבמקרה הזה האיסור לא תקף, ולכן אפשר...
- צבי: הם התירו לך, או לא התירו?
- חנה: אם תסכים, הם יתירו.
- צבי המום ומבולבל. הוא עדיין מתקשה להאמין. היא מחבקת אותו.**
- חנה: אני אוהבת אותך, צבי.

הם מתנשקים. לפתע הטלפון שלו מצלצל. הם מתעלמים מהצלצול.

9. צבי וחנה יושבים זה ליד זה. היא מוציאה מתיקה טבעת.

חנה: אתה יודע מה זה?
צבי: טבעת.
חנה: טבעת? ! אתה לא זוכר את הטבעת הזאת?
צבי: אלוהים אדירים. זאת הטבעת שבה קידשתי אותך.
חנה: (נותנת לו) אם אתה רוצה להשתמש בה שוב, אני צריכה להחזיר לך אותה.
צבי: ממש אותה הטבעת.
חנה: היא הייתה תמיד בתיק שלי. מאז שהתגרשנו. מדי פעם הייתי ממששת אותה.

צבי טומן את הטבעת בארנקו ומחבק את חנה. היא מסירה את מטפחתה.

צבי: חשבת כבר איפה תרצי שנגור?
חנה: איפה שאתה תרצה.
צבי: גם כאן?
חנה: למה לא?
צבי: כאן לא שומרים שבת. אין כאן בית כנסת. אין מקווה.
חנה: אני אסתדר.
צבי: אנחנו יכולים לעבור לשכונה שיש בה בית כנסת ומקווה.
חנה: אם אתה מוכן.
צבי: אני מוכן גם לשמור על כשרות.
חנה: רק אם אתה רוצה.
צבי: זה לא קורבן גדול בשבילי.
חנה: דרך אגב, יש פוסקים שמתירים לטבול בים במקום במקווה. מי הים הם בסופו של דבר מי גשמים. סוף-סוף אני אקנה לי בגד ים.
צבי: אפשר לעשות טבילה עם בגד ים?
חנה: (מחייכת) כשאני אהיה שקועה במים לגמרי אני אפשוט אותו.

הוא צוחק. התמונה מוצאת חן בעיניו. הם מתחבקים שוב.

צבי: דבר אחד אני מוכרח לדעת. כשקראת את הספרים שלי, באמת תיעבת אותם?
חנה: אחרי שהלכת, קראתי בהם שוב. באמת הרגשתי שאתה מדבר אלי דרכם.

שניהם צוחקים.

חנה: בקשר לבחורה הזאת שאתה... אני מקווה שעוד לא התארסתם.
צבי: ודאי שלא.
חנה: אז אתה לא ממש מחויב לה?
צבי: אצלנו לא מתארסים. היא לא ממש חיה כאן. היא באה והולכת. היא יודעת שתמיד רציתי לחזור אלייך. בעניין הילדים...

חנה: אני בטוחה שהם ישמחו על החתונה שלנו.
 צבי: בעניין החתונה שלהם...
 חנה: זה לא בידינו, צבי. גם אם נרצה, לא נוכל לעצור בעדם.
 צבי: אני מוכרח לדבר איתו קודם. אני רוצה להבין מה התוכניות שלהם. איך הם מתכוונים לחיות.
 חנה: הם אנשים בוגרים. שניהם עצמאיים מאד.
 צבי: הייתי שמח לדעת איפה הם חושבים לגור.
 חנה: הם לא ירצו שאנחנו נחליט בשבילם.
 צבי: אולי גם הם יהיו מוכנים לגור כאן.
 חנה: אני מאמינה שהם יודעים מה טוב בשבילם.
 צבי: אם הם ירצו לגור לידינו, אני אשמח לקנות להם דירה. אני אשמח לקנות להם גם מכונית.
 חנה: בשביל מה הם צריכים מכונית?
 צבי: ערן לא יסתדר בלי מכונית.
 חנה: אם הוא ירצה, תקנה לו.
 צבי: אז זהו זה? נשבור צלחת?
 חנה: **(מופתעת)** אתה רוצה לשבור צלחת?
 צבי: אימא שלך ואבא שלי שברו צלחת כשסיכמו את התנאים שלנו. האחיות שלי שוברות עד היום.

צבי נוטל צלחת מהשולחן, עוטף אותה בנייר, ומניח אותה על הרצפה. הם עומדים לדרוך עליה, אך לפתע נשמע צלצול הטלפון שלו.

10. צבי מסתכל רגע בחנה, ואחר כך נוטל אותו ועונה.

צבי: הלו. **(נבוך)** כן. שלום. מה נשמע?... כן. חיפשתי אותך. צלצלת מקודם?... לא שמעתי... לא, לא. לא קרה שום דבר. רציתי לשאול אם נתת חלב לחתולה... לא. אני באמצע העבודה. התחלתי פרק חדש... בשתיים? אני לא אגמור עד שתיים... רק רגע, דנה. רק רגע. כי אני רוצה לכתוב בשקט... בסדר... בסדר... ודאי שאת לא מפריעה... **(בתקיפות)** לא קרה שום דבר... אני נורא מצטער, אבל אני לא אוכל איתך ארוחת צהרים היום... כי אני עובד!... בסדר. בסדר. להתראות... **(מכבה, ופונה אל חנה)** זה בסדר. היא תבוא רק בערב.
 חנה: בערב?
 צבי: בשש.
 חנה: חשבתי שהיא לא ממש חיה כאן.
 צבי: בזמן האחרון היא נמצאת כאן די הרבה. מאז שהחתולה כאן, היא נשארת גם...
 חנה: אני מבינה.
 צבי: הייתי מוכרח אישה לידי, חנה. את מכירה אותי. אני לא יכול לחיות בלי אישה. אני לא כותב. אני מתחיל לשתות. אני רב עם כל העולם. היא הסכימה לבוא הנה מדי פעם, ולאט לאט...

שתיקה. הטלפון מצלצל שוב. צבי עונה.

צבי: כן... אני אומר לך שאני עובד. אני באמצע פרק חדש. זה הכל... רק רגע, דנה. רק רגע... קודם כל תפסיקי לצעוק. אני מבקש שתפסיקי... לא. אני לא צעקתי... אבל לא קרה שום דבר... אז הפעם האינטואיציה שלך מטעה אותך... די, דנה. בבקשה... (בתקיפות) אני מרמה אותך?! אני?!... אבל ארוחת ערב נאכל יחד!... ודאי!... איפה שתרצי... בסדר. אני אדליק את הדוד...

שתיקה. צבי מכבה את הטלפון שלו. היא נוטלת את מטפחתה וקושרת אותה לראשה.

צבי: אני חייב להיות הוגן כלפיה. היא עזרה לי כשעזבתי את הבית. הייתי לבד. היא גם הכריחה אותי לשבת ולכתוב.

חנה: אני מבינה.

צבי: אל תדאגי. אני אסתדר איתה. תני לי כמה ימים.

חנה: כמה ימים?

צבי: שלושה-ארבעה.

חנה: ותמשיך לגור איתה?

צבי: היא כבר העבירה לכאן חלק מהחפצים שלה. היא צריכה למצוא דירה.

חנה: אתה לא חייב להישאר איתה עד שהיא תעזוב. עד החתונה אתה יכול לגור אצל אביך. הרי ממילא התכוונת לגור אצלו, כדי לכתוב את הספר על אימא שלך. ככה גם תהיה קרוב אלי.

צבי: חנה, אנחנו נפרדנו לעשרים שנה. לא יקרה שום אסון אם זה ייקח עוד כמה ימים.

חנה: היא תנסה להילחם עליך בימים האלה.

צבי: איך?

חנה: אני לא יודעת. אין אצלכם "שולחן ערוך". אצלכם הכל מותר. שמעתי את השיחה שלכם. היא צעירה. ודאי גם יפה. אני אפילו לא רוצה לנחש באיזה ניסיונות היא תעמיד אותך.

צבי: אני לא זקוק ל"שולחן ערוך". אין הלכה שתחייב אותי יותר ממה שאני מרגיש אלייך.

חנה: הייתי שמחה מאד לו היית עובר לגור אצל אביך היום.

צבי: היום?!

חנה: אנחנו צריכים לסכם את התנאים שלנו. לספר לילדים. לאבא שלך. לאימא שלי. הייתי שמחה מאד לו היית בא איתי לירושלים עכשיו.

צבי: עכשיו?! אני לא יכול להתאכזר אליה כל כך.

חנה: בבקשה, צבי. אני לא יודעת איך דברים מתנהלים אצלכם.

צבי: זה לא אנושי לברוח ככה מאף אדם.

חנה: אני לא רוצה לחזור לירושלים לבד.

צבי: את לא צריכה לדאוג. אנחנו נתחתן גם אם זה ייקח עוד שבוע-שבועיים.

חנה: אני לא יכולה לחכות שבוע-שבועיים.

צבי: למה?

חנה: אני... אני בהריון.

- צבי: בהריון?!
- חנה: כשהיית אצלי... התעברתי. עוד מעט כבר ייראו בטן.
- צבי: את בהריון? (מתחבק אותה) מזל טוב. והכל בסדר? איך את מרגישה? את בכלל לא נראית בהריון.
- חנה: אני מרגישה נהדר.
- צבי: אני כל כך שמח. עכשיו אני באמת רואה שהפנים שלך התעגלו קצת.
- חנה: זה אות משמיי. קיבלנו אותו במקום הילד שאיבדנו. (בוכה)
- צבי: למה את בוכה, חנה'לה?
- חנה: פחדתי שלא תרצה אותי.
- צבי: חס וחלילה.

הם מתחבקים. חיבוק ארוך. לפתע צבי מסתכל בה.

- צבי: למה לא אמרת לי?
- חנה: מה לא אמרתי?
- צבי: למה לא סיפרת לי שאת בהריון כשהגעת הנה?
- חנה: התכוונתי לספר לך. דיברנו על דברים אחרים.
- צבי: למה לא טלפנת אלי כשנודע לך?
- חנה: רציתי להיות איתך כשאני מספרת לך. מה זה משנה?
- צבי: אני שמח. אני שמח מאד. אני רק לא מבין למה לא הודעת לי.
- חנה: רק לפני חודש הרגשתי שמשוהו אצלי משתנה. עברו עוד כמה ימים עד שעשיתי בדיקות. הייתי צריכה להבין. הייתי צריכה לחשוב.
- צבי: ואז החלטת לבוא אלי. כשנודע לך שאת בהריון.
- חנה: לא. מה פתאום. רציתי לבוא אליך אחרי שבעלי נפטר. מיד אחרי השבעה.
- צבי: אבל לא באת.
- חנה: היינו באבל. יש לי משפחה. לא הייתי מותרת לנישואין.
- צבי: אבל לפני רגע אמרת לי שבעלך לא היה מסוגל לקיים ביאה, ולכן היית מותרת מיד אחרי שהוא נפטר.
- חנה: נכון. אבל המשפחה שלי לא ידעה. לא רציתי לקומם את הבנים שלו. אחרי שהביקור שלך הסתיים כפי שהסתיים, לא יכולתי לטלפן אליך ולהגיד לך שאני... (משתתקת)
- צבי: מיום שבעלך נפטר היו לך חודש וחצי תמימים לספר לי שאת רוצה להתחתן איתי. אבל את החלטת לספר לי רק אחרי שגילית שאת בהריון.
- חנה: אז מה?
- צבי: אז יכול להיות שהחלטת לספר לי בגלל שאת בהריון.
- חנה: מה פתאום.
- צבי: ועל מה בדיוק חשבת בחודש שעבר מאז שזה התברר לך?
- חנה: אמרתי לך. זה לא היה חודש. עד שעשיתי את הבדיקות עבר עוד שבוע.
- צבי: יכול להיות. אבל אני לא יכול להימנע מלחשוב שאולי...
- חנה: אולי מה?
- צבי: אולי כשהתברר לך שאת בהריון, הלכת לבית הדין שלכם, והתייעצת עם הרבנים, ואולי ניסיתם לפתור את הבעיה בדרכים אחרות.
- חנה: איזו בעיה? אין שום בעיה.

- צבי: לא אמרת להם שאת בהריון?
חנה: ודאי שאמרתי.
צבי: אז אולי לכן הם התירו לנו להתחתן.
חנה: כבר אמרתי לך למה הם התירו לנו להתחתן.
צבי: רק רגע. את מוכנה ללדת אותו למרות שהוא... הרי הילד הזה הוא בעצם ממזר. הוא וילדיו לא יוכלו להתחתן עם יהודים במשך עשרה דורות.
חנה: הוא לא ממזר!
צבי: איך הוא לא ממזר? הרי כשהרית אותו היית אשת איש.
חנה: הריתי אותו כשהייתי אלמנה.
צבי: אלמנה?
חנה: אחרי ההלוויה בדקתי בבית החולים את שעת הפטירה של בעלי. הוא נפטר ברגע שדפקת בדלת. כשנכנסת אל הבית כבר הייתי אלמנה.
צבי: הוא נפטר, ולא הודיעו לך?
חנה: צלצלו מבית החולים כמה פעמים. היינו עסוקים. (הוא שותק) שאלתי שלושה רבנים, צבי. לא הייתה ביניהם שום מחלוקת. (בתקיפות) הייתי יולדת אותו גם אילו הוא היה ממזר.

11. שניהם יושבים שותקים. צבי מצית סיגריה. כעבור רגע מגיע העשן אל חנה.

- חנה: אני חושבת שהעשן מזיק לילד.
צבי: סליחה. (מכבה את הסיגריה)
חנה: אני לא מבינה, צבי. אתה לא רוצה את הילד הזה?
צבי: ודאי שאני רוצה אותו.
חנה: אני לא רואה שאתה רוצה.
צבי: אני רוצה את הילד. אני רוצה אותך. אין דבר בעולם שאני רוצה יותר. אבל אני גם רוצה לדעת למה לא סיפרת לי עליו.
חנה: כי רציתי שנתחתן משום שאתה רוצה. לא משום שאתה חייב.
צבי: אבל לא סיפרת לי עליו גם אחרי שהחלטנו להתחתן. אולי התכוונת לספר לי רק אחרי החופה?
חנה: התכוונתי לספר לך היום.
צבי: היום? פתאום אני רואה תמונה שעד עכשיו לא רציתי לראות. את לא אומרת לי את כל האמת. עדיין לא שכחתי איך הכחשת שקראת את הספרים שלי, ואיך סיפרת לי שבעלך לומד בחדר שלו.
חנה: כבר הודיתי. כבר התחרטתי. חשבתי שמחלת לי. עכשיו אני אומרת אמת.
צבי: והפעם זוהי כל האמת? כל האמת כולה?
חנה: כן.
צבי: חייתי שנים ארוכות מדי עם אישה שלא אהבה אותי, חנה. אני רוצה להיות בטוח שאת מתחתנת איתי כי את רוצה אותי. לא בגלל שאת רוצה אבא לילד שלך.

חנה: אני רוצה אותך, צבי. תמיד רציתי. אפילו בעלי ידע איך התעניתי בלילות בגללך. הוא ידע למה התפללתי וטבלתי וצמתי. עכשיו כשנכנסתי לכאן הרגשתי כמו בליל החופה שלנו. אתה זוכר איך פחדנו? היום אני לא מפחדת. אני אפילו לא אבקש ממך להחשיך את החדר. זה רק מן המנהג להמתין ללילה. אתה רואה? **(פושטת את חולצתה)** אני לא מתביישת למרות שאני לא רגילה. בעלי זכרנו לברכה אף פעם לא ראה אותי ככה. בעצם רק אתה ראית. ואני לא השתניתי הרבה. בחודש האחרון אולי שמנתי מעט.

היא מנשקת אותו שוב. צבי עוצר בעדה.

צבי: פתאום גם הלהיטות הזאת נראית לי משונה. איפה היא הייתה לפני שעה?
חנה: בבקשה, צבי.
צבי: איך היא התעוררה דווקא כשהתחלתי לפקפק בה?
חנה: היא הייתה כאן כל הזמן.
צבי: אני לא הבחנתי בה.
חנה: למה אני צריכה להעמיד פנים?
צבי: אל תיתממי!
חנה: הרי על פי ההלכה אני לא חייבת להתחתן איתך.
צבי: את לא יכולה לגדל את הילד הזה בלעדי. המשפחה שלך לא תסכים. העדה כולה תנדה אותך. יירקו עליך ברחובות. גם עליו. יום אחד עלול אחד הבנים של בעלך לשרוף את הדירה שלך.
חנה: לא אכפת לי מה יגידו בעדה ומה יגידו במשפחה. אני יכולה לגדל את הילד בלעדיך, אבל אני רוצה לגדל אותו איתך. הם ימררו את חיי עוד יותר אם נתחתן, אבל אני מוכנה לשאת בייסורים האלה.
צבי: למה? למה את מוכנה לשאת בייסורים האלה?
חנה: אני לא יודעת למה. אולי אני נענשת על כך שלא הייתי זהירה עם הילד הראשון שלנו. אולי על חטא שחטאתי לך כשהתגרשנו. אולי על חטא שחטאתי לבעלי, זכרנו לברכה, לפני שמת. אולי אפילו על חטא שחטאתי לילד כשהריתי אותו.
צבי: איזה חטא חטאת לו כשהרית אותו?
חנה: כשהריתי אותו לא הייתי מקודשת לך.
צבי: את רואה בהריון הזה חטא?
חנה: אנחנו לא מלאכים. בני אדם חוטאים לפעמים. חוטאים, נענשים ומכפרים.
צבי: לכן את מוכנה לשאת בכל הייסורים האלה. לכן את רוצה להתחתן איתי. כדי לכפר על החטא. כדי לזכות במחילה שמים.
חנה: עשרים שנה חיכית לי, צבי. הנה קיבלת אותי. הנה כבר יש לנו ילד. זכית במה שרצית. למה אתה מהסס?

היא מנשקת אותו ומסירה את חולצתו. אחר כך היא פושטת את שמלתה ומחבקת אותו. הוא מתנתק ממנה.

צבי: אני לא מצליח להבין איך את מוכנה לשכב איתי עכשיו למרות שאת אסורה לי. **(מצית סיגריה ומתרחק)**

- חנה: זה לא נכון. אני לא אסורה.
- צבי: כל אישה אסורה לבעלה לפני החופה.
- חנה: יש יוצאים מן הכלל. הרי כבר קידשת אותי בביאה. אני אפילו כבר מעוברת לך.
- צבי: על מה את מדברת? ממתי מותר לקדש בביאה?
- חנה: אפילו הרמב"ם אומר ב"איסורי ביאה" ש... **(עוצרת)** ריבוננו של עולם, צבי. אנחנו בשר ודם.
- צבי: אני לא יכול להשתחרר מההרגשה שאת שוב מרמה אותי.
- חנה: אני לא מרמה אותך. הגוף לא מרמה.
- צבי: אבל לולא מצאת היתר אצל הרמב"ם, לא היית מוכנה לשכב איתי. נכון? אל תכחשי. לולא קיבלת אישור מבית הדין שלכם, לא היית באה הנה בכלל. היית קוברת את האהבה שלך עמוק בתוכך עד שהיא הייתה מתה, או עד שאת היית מתה.
- חנה: אם לא הייתי מקבלת אישור להתחתן איתך, הייתי ממשיכה לבקש. הייתי עוברת מרב לרב, מבית דין לבית דין, עד שהייתי מקבלת.
- צבי: אבל בלי אישור בית דין לא היית באה. כמו האימא האומללה שלי. את משועבדת לאלוהים שלך בדיוק כמותה. בסופו של דבר תעשי את הטוב בעיניו, אפילו במחיר חיך.
- חנה: הוא לא דורש מאיתנו להקריב את חיינו.
- צבי: הוא לא דורש?
- חנה: אני יכולה גם לאהוב אותך, וגם לעשות את הטוב בעיניו.
- צבי: משום מה נדמה לי שאת רוצה לעשות את הטוב בעיניו, יותר מאשר לאהוב אותי!
- חנה: ממתי ריבוננו של עולם מתחרה בבני אדם על אהבתם? ממתי?
- צבי: מאז ומעולם!

שתיקה. היא מתחילה להתלבש. הוא מכבה את הסיגריה.

- צבי: אני לא עיוור, חנה. אני רואה את האדיקות שלך. את לא תוכלי לחיות כאן באדיקות כזאת. בסופו של דבר את תעשי הכל כדי להחזיר אותי לשם, שומר תורה ומצוות, כדי שתוכלי להמשיך לחיות באדיקות.
- חנה: אני לא מבקשת שתעשה תשובה, צבי. אני לא מבקשת שום דבר, חוץ מזכותי להאמין.
- צבי: את לא מבקשת רק את הזכות להאמין. את מבקשת גם את הזכות לקיים מצוות. ויש מצוות רבות שלא תוכלי לקיים, אם אני לא אקיים אותן יחד איתך. לא נוכל אפילו לאכול מאותה צלחת.
- חנה: אני לא אכפה עליך שום דבר. נגור כאן. איש באמונתו יחיה. גם אתה. גם הילד הזה. גם הוא יחיה איך שירצה. אני מוכנה שכל זה ייכתב בתנאים שלנו.
- צבי: הוא עוד לא ילד, חנה.
- חנה: ודאי שהוא ילד! **(לפתע נחרדת)** מה פירוש הוא עוד לא ילד?
- צבי: את יודעת בדיוק מה הפירוש.
- חנה: ריבוננו של עולם, צבי. איך אתה מסוגל אפילו להרהר בדבר כזה? לא עברנו מספיק?

- צבי: גם עם אימא של ערן התחתנתי בגלל הריון לא רצוי.
- חנה: אני רוצה את הילד הזה. אני רוצה אותו מאז שהתינוק שלנו מת.
- צבי: ואני רוצה להיות בטוח שלא באת אלי רק בגלל הפחד ממנו!
- חנה: אני לא אוותר על הילד הזה, צבי. אני מרגישה אותו. אני כבר אימא שלו. אני בת שלוש ושבע. אני אלד אותו ואגדל אותו. יהיה מה שיהיה.
- צבי: איך את יכולה לומר שאת רוצה אותו? ממתי יש לך רצון משלך? הרי מהרגע שהגחת אל אוויר העולם, את מקיימת רק את הרצון שלו!
- חנה: אני רוצה את הילד הזה, צבי. אני רוצה אותו. אני! (קושרת את מטפחתה לראשה) במה אני דומה לאימא שלך, צבי? הרי אני הולכת אחרי לבי. אתה לא רואה? אני עוזבת את המשפחה שלי. את הבית שלי. אני באה עד לכאן להתחתן איתך, וללדת לך את הילד הזה.

הוא שותק. לפתע הוא פונה אליה ואוחז בידיה.

- צבי: אני מוכן שנתחתן ותלדי את הילד הזה, חנה. אני מוכן שנגדל אותו יחד. אני רוצה שנגדל אותו יחד. אבל בלעדיו. אני לא רוצה אלוהים בבית הזה. לא בצלחת שלי. לא במיטה שלי. גם לא בקבר שלי.
- חנה: אני לא מבינה מה אתה מבקש ממני לעשות, צבי?
- צבי: תצטרכי לחדול להאמין בו.
- חנה: לחדול להאמין? איך? אדם יכול להחליט, ולחדול להאמין? הרי אתה יודע שחיי הם אמונתי. לחדול להאמין פירושו לחדול לחיות.
- צבי: אני לא רוצה שתכניסי אותו הנה. הוא יארום לי בכל פינה. הוא ימתין לשבריר שנייה ראשון של חולשה ויאחז בצווארי. אם איכנע לו פעם אחת הוא לא ירפה ממני.
- חנה: מי אני שאכניס הנה את ריבונו של עולם?!
- צבי: הוא יתגנב איתך לכאן בכל שבת. בכל חג. בפשרות. פטבילה. פתפילה. בכל תו ותג של השולחן ערוך.
- חנה: הוא יהיה בי. לא כך.
- צבי: אם הוא יהיה כך, הוא יהיה כאן. עם הרבנים שלו. עם הנביאים שלו. עם החוקים. המצוות. השכר ועונש. עם העולם הבא. עם ימות המשיח. בכל מילה שלך אני אשמע את קולו.
- חנה: אני אשמע את קולו, צבי. אני. לא אתה.
- צבי: רק אם תוותר עלי, אני אדע שאת יולדת את הילד הזה מרצונך, חנה. רק אם תוותר עלי, אני אדע שאת אוהבת אותי.
- חנה: אני לא יכולה לוותר עלי, צבי. אני לא יכולה. מי אני בלעדיו? אני לא יכולה לבוא אליך ריקה. אני לא יכולה. אם איש באמונתו יחיה, איך אני אחיה בלי אמונתי? זאת קנאות נוראה.
- צבי: את לא רואה איך הוא מתעלל בנו? הוא כבר הפריד בינינו פעם אחת. עכשיו הוא מנסה להפריד בינינו שוב. אין גבול לאכזריות שלו. הוא גזל ממני את הבן שלי. כשהילד הזה ייוולד הוא יגזול מאיתנו גם אותו. אולי באמת הוא המית את התינוק שלנו לפני עשרים שנה. האלוהים הזה צמא לדם שלנו, חנה. תראי כמה הורגים בשמו. כמה נהרגים. בגללו האימא האומללה שלי תלתה את עצמה. אם לא נגרש אותו מתוכנו, הוא יהרוג גם אותנו.

הוא מחבק אותה.

צבי: הישארי איתי, חנה. הישארי. רק את ואני והילד שבבטן שלך. בבקשה. יחד
נוכל לחיות בלעדיו.

אבל היא מתנתקת ממנו, נוטלת את תיקה, פונה אל הדלת ויוצאת.

סוף